

Nigel South*

Univerzitet u Eseksu

ZELENA KRIMINOLOGIJA – PONOVRNO O REFLEKSIJAMA, POVEZANOSTIMA I HORIZONTIMA

Apstrakt: Ovaj rad prati aspekte razvoja zelene kriminologije. Počinje sa ličnom refleksijom i zatim opisuje nastajanje eksplicitnih stavova zelene kriminološke perspektive. Inicijalno ove izjave su nezavisno spomenute u različitim delovima sveta, ali su reflektovale zajedničke brige. Ovi radovi su se ujedinili kao 'zelena', 'eko – globalna' ili 'očuvalačka' kriminologija. Rad prikazuje dostupne klasifikacije kada se govori ne samo o u pravu definisanim zločinima nego i o legalno načinjenoj šteti, kao i o tipologiji takvih šteta i zločina. Onda se bavi integracijom 'zelenog' i 'tradicionalnog' kriminološkog razmišljanja pre nego što kratko izučava četiri dimenzije briga za danas i za budućnost.

Ključne reči: Zelena kriminologija, teorija i tipologija, zločini i šteta, žrtve, međugeneracijska ekološka pravda.

PREDGOVOR

Ovo je uvod u rad koji omogućava 'pregled' Zelene kriminologije. Iako već objavljen pre nekoliko godina, nadam se da ostaje koristan uvod u neke od načina u kojima je zelena kriminologija nastala i u kojim se razvija. Sada postoje razni drugi tekstovi i članci koji rezimiraju prošle i skorije radove, budući da su uglavnom na engleskom jeziku, lako ih je pronaći istraživanjem literature (na primer Brisman and South, 2020, Beirne et al, 2018).

Poenta ove uvodne tačke je da opet naglasi načine na koje se zelena kriminologija i dalje razvija i ostvaruje veze sa drugim akademskim disciplinama i vladinim i nevladinim organizacijama. Na primer, budući pravci će verovatno raspravljati o izučavanju veza između okoline i kulture, okoline i konflikta kao i eksploatacija prirode i veze sa ljudskim pravima na Globalnom Jugu. I ovo se povezuje sa novim

* Profesor, n.south@essex.ac.uk.

poljem Kriminologije Juga (Rodriguez Goyes and South, 2017; Rodriguez Goyes et al, 2017). Neki od mojih radova su fokusirani na domorodačke narode Južne Amerike koji žive na načine koji su duboko povezani sa prirodom (Goyes et al, 2021), i uništavanjem ili eksploatacijom okoline u kojoj žive i to otvara mnoga pitanja – na primer ko ima prava?; zašto naše potrošačke potrebe moraju da unište život i domove drugih?; kakav uticaj će to imati na klimatske promene dok nastavljamo da sečemo drevne šume i divlja mesta?; te šta bi trebalo da uradimo da bismo sprečili izumiranje drugih ljudi kao i ugroženih vrsta.

Kriminologija i sociologija moraju da održavaju svest o novim pravcima kao na primer bionauka i nanotehnologija, kao i da obraćaju pažnju na nasleđe tehnologije kao što su izazovi odbacivanja toksičnog đubreta. I naravno potreba za međudisciplinarnim razmišljanjem ne može biti više očigledna u trenutku kada smo usred Covid pandemije. Ovo je zdravstveni problem ali kao što nam je izazov sa zaustavljanjem infekcije pokazao, ovo je isto tako problem društvenog poretka i društvene kontrole. Ovo je nesumnjivo kriminološki i sociološki problem!

Poreklo ovog virusa je koliko za sada znamo povezano sa pretrpanim uslovima na pijaci životinja ili nekim drugim okolnostima u kojima je virus ‘skočio’ sa drugih ne – ljudskih vrsta na ljude (Bernie, 2021). Ovo se zove zoonotički prenos¹; dešavalo se i pre – na primer sa ebolom i SARS – om i sa uništavanjem šuma na planeti; i desiće se opet jer mi (ljudi) guramo sve dublje na teritoriju i uznemiravamo lokalne ekosisteme, uključujući viruse koji se reprodukuju u blagim oblicima od drugih životinja u zabačenim životnim sredinama; no oni mutiraju kada dođu u kontakt sa ljudima. Ovo je polje gde bi u budućnosti bilo korisno angažovanje zelenih kriminologa i specijalista za javno zdravlje.

Kada se sve uzme u obzir, mislim da je izraz ‘zelena kriminologija’ koristan. Sigurno je podstakao enorman broj istraživanja, mada neka od njih mogu da se označe kao zaštitna kriminologija ili eko – kriminologija i tako dalje. Za mene, ime i nije toliko važno, to je samo opis perspektive na neke vitalno bitne brige. Ono što je stvarno bitno je da kriminologija nastavlja da se bavi ovim temama.

UVOD

Ovaj rad prati evoluciju zelene kriminologije delom sa ličnog stanovišta, opisujući (da kažemo u isto vreme) izlive zajedničkih briga iz 1990 – tih, teoretskih predloga i istraživačkih nalaza od strane istomišljenika kriminologa i društveno – pravnih naučnika. Ovi radovi su našli zajednički stav i identitet kao ‘zelena’, ‘ekoglobalna’ i ‘sačuvalačka’ kriminologija i sve više su zastupljeni u knjigama, časopisima, na konferencijama i na seminarima. Ovaj rad je pripremljen za prvi u redu od nekoliko seminara i kao takav ima zadatak da ‘predstavi’ neku od ovih istorija. Neizbežno, on je polovičan i nekompletan, ali drugi tekstovi iz serije će dati značajne dodatke ovoj priči.

1 e. *zoonotic transmision*

1. LIČNO GLEDIŠTE

Za seriju predavanja na osnovim studijama iz 1996. godine ciljao sam da omogućim uvid u nekoliko 'novih horizonata' u kriminologiji kao što su 'feminizam' 'postmodernizam' i komparativna kriminologija i to na bazi kombinacije interesovanja za javno zdravlje, probleme sa životnom sredinom i kriminalitet korporacija; dodao sam ideju o potrebi bavljenja problematikom zelene kriminologije. Predavanje je moglo da se nadoveže na novo –objavljen rad i materijal koji mi je poslao Piers Bernie (Bernie 1995) sa kojim sam uspostavio kontakt i ovo je dovelo do zajedničkog priređivanja specijalnog izdanja *Teoretske Kriminologije* (Beirne i South 1998).

Ovo predavanje je preraslo u članak pod nazivom *Zelena polje za kriminologiju?* (South 1998a; videti takođe South 1998b), u kojem su autori zagovarali „priliku za unapređivanje svesti o okolini u kriminologiji i razvoj zelene perspektive.” Ciljevi su bili 'i skromni i ambiciozni'. Bili su 'skromni' jer nisu tvrdili da postavljaju 'teoriju' o zelenoj kriminologiji nego jednostavno su ciljali da naglase važnost 'zelenog razmišljanja' kao senzibilizirajuće perspektive. Sa druge strane, bili su ambiciozni u veri da će takva perspektiva sada naći prominentno mesto na kriminološkoj agendi, otvarajući širok spektar mogućnosti za interdisciplinarni rad i u društvenim naukama i sa prirodnim naukama koje bi mogli videti kriminologe koji saraduju sa ekonomistima, geografima, biologima, medicinskim specijalistima, borcima za ljudska prava, advokatima i drugim specijalistima (South 1998a:226). Da bih izneo ovaj predlog postavio sam četiri pitanja koja se nameću iz naslova: prvo, zašto zelena kriminologija?; Drugo, na kakvu vrstu postojećeg rada ovo može da se nadoveže?; Treće, kakvi teoretski problemi se otvaraju?; I konačno, u kojim pravcima može da ide zelena kriminologija? Ova četiri pitanja zaslužuju da im se kratko ponovno posvetimo.

1.1. Zašto zelena kriminologija?

O stanju kriminologije u to vreme, konstatovao sam kao što su Ericson i Carriere (1994:89) smatrali, činilo se kao fragmentarno polje istraživanja i ovo je moglo da se vidi kao refleksija nesigurnosti i slutnje 'rizičnog društva' (Beck 1992). U kontekstu gde su ortodoksnost i predvidljivost bili izazvani unutar kriminologije i sociologije prava i devijacije (Hunt 1993; Smart 1990; Sumner 1994), kao i u eksternalnim socijalnim, političkim i globalnim narativima posebno u vezi sa referencama prirodne sredine rizičnog društva (Giddens 1991) čini se prikladnim da se sugeriše uvod u zelenu perspektivu u kriminologiji. Ukratko, zalagao sam se da je odavno bilo vreme za unošenje agende prirodne sredine u kriminologiju, imajući u vidu razmere u kojima se problemi zelene energije izučavaju u mnogim drugim disciplinama u okviru društvenih, humanističkih i prirodnih nauka.

1.2. Na koje radove bi ovo moglo da se nadoveže?

Vrlo bitno, zelena kriminologija se nije 'odjednom pojavila', naravno. Postoje stvari koje su se desile pre (South and White 2014). Apsolutno mora da se naglasi da su:

postojale mnoge studije koje su delile ove brige i istraživale razmere promena prirodne sredine, kriminaliteta i viktimizacije. Dok dosta ovoga može

da se smatra čistom kriminologijom, druge prelaze granice discipline. (South 1998a:214).

Indikativno, takve studije uključuju radove o: zagađenju i njihovoj regulaciji; korporativnom zločinu i njegovom uticaju na okolinu, zaposlene i potrošače; organizovani kriminalitet i korupciju na tržištu odstranjivanja toksičnog gasa; bezbednosni i vojni uticaj na okolinu i populacije; povredi kopnenog i vodenog životinjskog sveta i oštećenju njihovih prirodnih staništa; i povezano, sprečavanje takvih prekršaja. Dodatno, bile su brojne studije u sociologiji devijacije koje bogato opisuju aktivnosti koje mogu biti normalna i svakodnevna ponašanja u životima nekih, a socijalno devijantna u pogledu drugih, u trećim slučajevima radi se o protivzakonitim delima, koja su društveno odobrena ili ignorisana. Primeri takvih aktivnosti i njihovog statusa variraju po jurisdikciji i kulturološkom pogledu, ali mogu da uključuju lov van sezone, lovokradice, pecanje bez dozvole i podstrekavanje na takmičenje životinja i borbe (Eliason 2003). Poenta je da se ilustruje da se „zelena problematika” uklapa u kriminološke preokupacije i da već izaziva pažnju. Sledeći korak je da ohrabri razvijanje više rigorozne prirodnom orijentisane agende i postavi metode i teorije.

1.3. Koji teoretski putevi se otvaraju?

Zalažem se za ideju zelene *perspektive* pre nego za teorije – na isti način na koji je Plummer (1979:90) odgovorio na kritike za teorije etiketiranja, sa argumentom da, u stvari, takve konceptualne kategorije ‘... ne treba da se izjednačavaju sa teorijom ili pretpostavkom, nego da se na njih gleda kao na perspektivu ... koja [može da] sadrži nekoliko različitih teoretskih pozicija’. Ovo treba da se primeni na ideju upotrebe koncepta kategorije ‘zeleno’ u kriminologiji. Kao ‘perspektiva’ može da se udruži sa mnoštvom teoretskih pozicija i škola i ja sam u nastavku teksta proučio neke od mogućih izvora teoretskog uticaja na zelenu kriminologiju.

1.4. U kojim pravcima zelena kriminologija može da nastupa?

Moja poenta u to vreme je bila – i dalje je – da ‘svest o težini zločina protiv prirode’ nije dobila punu pažnju kao polje studija u kriminologiji’ uprkos tome što je od svetskog značaja. Moguća saradnja sa međunarodnim telima za primenu zakona koji se tiču zločina protiv prirodne okoline predložena je kao jedan od pravaca u kom treba da se ide, uz saradnju sa artikulisanjem prava na prirodnu okolinu i ljudskih prava kao i sa radom nevladinih organizacija (NVO). Mnoge NVO daju važne primere zalaganja za životnu sredinu koja su važna za kriminologiju i sličnije oblasti interesovanja – na primer, *Environmental Investigation Agency*; *Human Rights Watch* (2010); *International Fund for Animal Welfare* – IFAW (2012). Takođe sam predložio da kriminologija treba da se interesuje za vezu između političkih protesta da se sačuvaju ljudska prava danas i akcija koje su potrebne da se sačuvaju prava okoline za buduće generacija (Brisman and South 2013a; Clark 2009; South and Brisman 2012).

2. UTICAJI I POKLAPANJA

Ustvari, po hronologiji publikacija, ove misli su se našle pre par godina u bitnom eseju Lynch – a (1990) na temu ‘Pozelenjivanje Kriminologije’. Lynch je postavio svrhu i ciljeve zelene kriminologije na način na koji i dalje stoji kao ‘manifest’. Ipak, njegova publikacija nije stigla do široke publike u to vreme (iako, kasnije, kada je jednom otkriveno, postalo je vrlo uticajno). Pečar (1981) je još ranije proučavao uticaje novih formi kriminalnog uništavanja okoline u Sloveniji i ulogu kriminologa i naučnika povezano sa ovim (Eman, Mesko I Fields 2009: 584), ali bez engleskog prevoda Pečarov članak nije imao međunarodni uticaj.

Potter (2013) je prikazao argumente koji bi mogli biti korišćeni da bi ‘opravdali’ zelenu kriminologiju i ovo je korisno iskustvo. Ali u biti, zelena kriminologija je opravdavana time što je neizbežna i neophodna. Ona odražava zanimanje naučnika i trenutne političke promene, dalje nošena zamahom kritičke nekonformističke kriminologije, i ponuđena je kao tačka kontakta i spajanja. Znači, ni Lynch (1990) ni Pečar (1981) ni Beirne (1995) ni South (1998a) nisu bili neophodni kao ‘prvi’ ili ‘unikatni’ katalizatori razvoja zelene ili ekokriminologije, jer se to već bilo začelo na mnogim mestima, zbog sličnih razloga, sa profesorima, istraživačima i autorima koji su izražavali paralelne brige i predlagali slične projekte u kriminologiji (na primer, Clifford 1998; Edwards et al. 1996; Halsey and White 1998; Koser Wilson 1999; Lynch and Stretesky 2001, 2003; Pecar 1981; Sollund 2008; Walters 2004, 2006; White 1998).

Zbog pojavljivanja ovog krucijalnog pravca u kriminologiji u ovom momentu, može biti vredno spekulirati malo o mogućim teoretskim uticajima na one čiji radovi počinju da se podudaraju u razmišljanju, i privlačeći pažnju na, ‘zelene probleme’, prava životinja, pokrete protesta, eko – feminizma, i prava i pravde za okolinu.

Nove teorije devijacije koje se tiču označavanja i stigmatizacije naglasile su potrebu za razvijanje osećaja za nevolje bespomoćnih, marginalizovanih i onih čiji se glas ne čuje (Downes and Rock 2011); lako je utvrditi kako su principi i naglašavanja ovog talasa inovacije u sociologiji i kriminologiji uticali na stavove u vezi tretiranja domorodaca i nepravde prema okolini. Uticaj Marksista ili kritičke kriminologije (Mooney 2013; Taylor et al. 1973), u raznim permutacijama, naglašava zločine moćnih i jačanje predrasuda u dominantnim okvirima zakona. Kritička pitanja u vezi prirode prava privatne svojine nasuprot ideje životne sredine kao zajedničkog nasleđa će se neizbežno javiti. Feministička kriminologija je imala veliki uticaj na naglašavanje zločina muškaraca i viktimizaciju žena. Studije o marginalizaciji žena kao aktera (bilo da su kriminalci, žrtve, demonstranti) i uloga muškaraca kao odgovornih za prestupe žena i ugrožavanje civilizovanog života se brzo povezalo sa brigama u vezi ugrožavanja okoline i drugih vrsta (Collard with Contrucci 1998; Gaarder 2013; Lane 1998; Sollund 2013). Mirotvorna kriminologija (Pepinsky and Quinney 1991) bila je krucijalna za pozivanje kriminologije da shvati moć poštovanja, medijacije konflikata, prerasta u filozofiju koja naglašava da treba da poštujemo i tretiramo planetu drugačije (Wozniack 2011).

Ovo je period koji je video sklapanje uticaja i izazova u kriminologiji (perspektive koje su kritičke, koje su se zalagale i nisu se bojale) i van (širenje svesti o zločinima koje čovečanstvo čini protiv planete i drugih vrsta sa kojima je delimo). Rezultat je stvaranje 'na prirodu' osetljive kriminologije: vremenski, tematski i reflektujući 'duh vremena'. Povezala se sa pozivima za akciju raznih naučnika iz društvenih i prirodnih nauka koji su sve više bili zabrinuti zbog dokaza o štetama za okolinu, disrupcije eko – sistema i izazove klimatskih promena.

Sledeća sekcija se bavi, prvo, poljem proučavanja koja su nastala i porasla; drugo, dostupnim klasifikacijama kada se priča ne samo o u pravu definisanim zločinima nego i o zločinima kojima se ne krše pravne norme; i treće, tipologijama ovih šteta i zločina. Onda se osvrćem na integraciju 'zelenog' i 'tradicionalnog' kriminološkog razmišljanja pre nego što krenem da istražujem četiri dimenzije za brigu za danas i za budućnost.

3. ZELENA KRIMINOLOGIJA KAO POLJE ZA IZUČAVANJE

Zelena kriminologija je raznolika u tome šta pokriva i evolvirala teoretski. Da li zelena kriminologija može da se nazove 'teorijom' (vidi Brisman)? Jedna od njenih karakteristika je da je intelektualno otvorena kao plan rada (South 1998a: 212 – 213; South, Brisman and Beirne 2013; White 2008: 14). Dok ne postoji univerzalni konsenzus o imenu za ovo polje ili perspektivu, kriminolozi joj najčešće daju naziv 'zelena kriminologija' kada proučavaju zločine, štete i nepravde povezane sa okolinom i vrstama koje nisu ljudi. Ipak, postoje i druge bitne terminologije i pristupi za iste probleme. Kriminologija očuvanja² (Gibbs et al. 2010) koja nastoji da podrži na dokazima zasnovane metode koje se tiču zločina i rizika za sredinu, integrišući kriminologiju, krivično pravosuđe, zaštitu okoline i očuvanje vrsta, korišćenje prirodnih resursa; i nauku o rizicima i donošenju odluka. Walters (2010) predlaže da izraz 'eko – zločin' može da sadrži 'postojeće legalne definicije zločina protiv okoline, kao i sociološke analize tih zločina koje nisu nužno određene zakonom, dok White (2010:6) predlaže 'eko – globalnu kriminologiju' informisanu ekološkim potrebama i kritičkom analizom koja je globalna u svom obimu i perspektivi; ona traži inkluzivnu definiciju zločina i višedisciplinarna je. Konačno, može se koristiti i najočigledniji naziv 'kriminologije prirodne sredine' i White (2008) se argumentovano zalagao za to ime kao oznaku onoga što se smatra 'mesno baziranom kriminologijom'. Ovo bi se reflektovalo na način na koji je termin 'prirodna sredina' korišćen u svakodnevnim diskusijama i medijima, ali može dovesti do konfuzije kada treba da opiše vezu između zločina i urbane sredine. Kriminologija koja se bavi specisizmom sada je takođe dobro zasnovana, baca svetlo na zločine protiv ne – ljudskih vrsta i dominaciju stanovišta koja ih gledaju kao inferiorne u odnosu na ljude i da ih može svako eksploatirati. To doprinosi mučenju i maltretiranju ne – ljudskih vrsta; istovremeno, pridaju značaj ekonomski korisnim i vrednim vrstama, stvaraju globalnu

2 e. Conservation criminology.

trgovinu, i legalnu i nelegalnu (Beirne 2009: Nurse 2013: Sollund 2008: South and Wyatt 2011: Wyatt 2013). Pažnja se takođe pridaje načinu života potrošača, otpadu, kulturi nepotrebnih i brzo neupotrebljivih stvari, i moći marketinga i medija u stvaranju ovakvog ponašanja trendova (Agnew 2013: Brisman and South 2013b, 2014; Ferrell 2013).

Vredno je napomenuti da je ovo bila, do sada, veoma ‘zapadno’ dominantna literatura, većinom na engleskom jeziku. Možda postoje druge istraživačke literature na drugim jezicima koje bi bile bitne. Da bi se stvorila stvarna internacionalna istraživačka baza podataka i debata, moramo da nađemo načine da se bavimo sa onim što je – u isto vreme i uzbudljiva ali i zahtevna – svetska grupa problema, koja zahteva više – multi i interdisciplinarne odgovore.

4. LEGALNI ILI NELEGALNI STATUS AKCIJE

Shover i Routhe (2005: 324) tvrdili su da kriminalno osuđivanje zločina protiv okoline zahteva tužioce koji će dokazati da je optuženi ili svesno, namerno ili nehatno kršio zakon. Istovremeno, smatraju da ovo može biti visok standard u mnogim slučajevima. Ipak u nekim situacijama, može biti upitno da li je obavezno ili uopšte poželjno da se demonstrira namera. Ovi autori predlažu da mi treba da uzmemo u obzir kategoriju ilegalnosti prema okolini koja su narušavanje pravila koja ne zahtevaju demonstraciju namere da prekrše; to generalno mogu da budu prekršaji regulatornih pravila koja su podržana od strane agencija za zaštitu okoline i nose sa sobom sankcije u građanskom pravu. Ovo drugo bi se preklapalo sa kategorijom ‘povreda’ koje se često koriste u kritičkoj kriminologiji da se opiše, na primer, šta se smatra kao zločin moćnih koji zapravo ne krše zakon, ali moralno i etički mogu da se smatraju anti –društvenim i štetnim. Razlika između ‘zločina’, delikata građanskog prava i ‘povreda’ predstavlja ozbiljan izazov za kriminologiju: da li da se bavi samo u pravu definisanim zločinima ili da proučava i one aktivnosti koje ne krše pravna pravila, ali očigledno imaju štetne posledice koje mogu ili trebaju da imaju zakonske odgovore. Kao što Potter (2013: 132) sumira, ‘Stroge legalne definicije zločina su bile uzdrmane od strane mnogih cenjenih društvenih naučnika u kasnom 19. veku i prepoznavanje tog ‘zločina’ kao socijalnog konstrukta, postaje zato legitimni fokus sociologije kriminaliteta. Posmatrano na komparativnom i globalnom nivou, ono što može da bude ilegalno i zabranjeno na jednom mestu ne mora da bude tako kategorisano ili regulisano na drugom. Znači, kao što Passas (2005: 773–774) zapaža, simetrija u legalnim definicijama i zakonima omogućava korporacijama da rade ono što je dozvoljeno kod kuće i u drugim jurisdikcijama bez kršenja bilo kakvih zakona. Procesi globalizacije su povećali broj prilika za to.

Naravno, uticaji negativne prirode koji utiču na prirodnu sredinu kao rezultat ljudske aktivnosti su ogromni u svom dometu i različitosti i ovo je argument za obaveznu fleksibilnost i gradaciju u sadržini zakona i formi njegovog sprovođenja, iako nije argument za ublažavanje i trivijalizaciju odgovora društva i vođenja procesa (De Prez 2000). Takav obim i različitost su bili ilustrovani korišćenjem nekoliko konceptualnih modela, tipologija ili tematskih klasifikacija.

5. TIPOLOGIJE POVREDA I ZLOČINA

Jedan sugestivan način da se razlikuju klasteri povreda i zločina je klasifikovanjem nekih kao 'primarni', koji rezultuju direktno iz uništavanja i degradacije zemljinih resursa, i drugi kao 'sekundarni', one povrede i zločini koji su simbiotični sa ili zavisni od takvog uništavanja i napora koji se prave da bi se sprečili (Carrabine et al. 2014). Na primer, četiri para primarnih zelenih zločina i povreda mogu da se prikažu kao na tabeli 1:

Tabela 1: Primeri klastera zelenih zločina i povreda koji dovode do direktnog uništavanja/ degradacije

1. Zločini/ povrede zagađenja vazduha	2. Zločini/ povrede uništavanja šuma
3. Zločini/ povreda protiv ne – ljudskih vrsta	4. Zločini/ povreda vode i zagađene zemlje

Sekundarne (ili simbiotske) 'zeleno štete i zločini' mogu proizaći iz eksploatacije uslova koji slede nakon određene ekološke štete ili krize (na primer, ilegalna tržišta hrane, lekova, vode) i/ili kršenja pravila koja pokušavaju da regulišu štetu po životnu sredinu i u isto vreme da odgovore na katastrofu. Ovo može uključivati brojne široko ili uže primenjivane prakse u kojima države krše svoje propise (bilo vršenjem ili propuštanjem) i na taj način doprinose šteti životne sredine. Potter (2014) je uzео ovu šemu kategorizacije „izvan sekundarnih zelenih zločina” da bi identifikovao šta se, „u duhu doslednosti”, naziva „tercijarnim zelenim zločinima”, definisanim kao „izvršeni od strane žrtava životne sredine ili kao rezultat ekološke viktimizacije ... na primer učinjena kao namerni ili direktan odgovor na štetu po životnu sredinu ... ili pogoršana iskustvom viktimizacije životne sredine”.

White (2008: 98 – 99) je razvio trostruku tipologiju „smeđih”, „zelenih” i „belih” pitanja: „smeđa” se odnose na gradski život, zagađenje, otpad; „zeleni” na izazove očuvanja „divljine”; i „bela” koja pokriva uticaj novih tehnologija. Linch i Streteski (2007: 251 – 261) identifikuju četiri problema sa kojima bi trebalo da se bavi zelena kriminologija: kritičko ispitivanje ekološke politike, nudeći smislene alternative tamo gde je to potrebno; ekološka pravda i „nejednaka raspodela opasnosti po životnu sredinu”; „uticaji na zdravlje zbog izloženosti toksinima iz životne sredine”; i veze između izloženosti otrovima i kriminalnog ponašanja, na primer, povezanosti olova, kadmijuma i žive i na promene u ponašanju koje dovode do povećanje agresije i nasilja.

Naravno, postoje i drugi načini razlikovanja i isticanja tema za 'zeleno kriminološko istraživanje' i, kako se polje širi, verovatno će se pojaviti dodatni primeri.

6. POVEZIVANJE ZELENE KRIMINOLOGIJE I TRADICIONALNE KRIMINOLOŠKE TEORIJE

Postoji mnogo izvora teorijskog uticaja koji se mogu koristiti pri oblikovanju zelene perspektive u kriminologiji. Ovo je legitimno i neizbežno i možda se „recikliranje” ideja i uvida čini posebno prikladnim za „zelenu” kriminologiju. Međutim,

dobra šala nije dovoljno intelektualno obrazloženje za primenu postojeće teorije na nova kriminološka pitanja. Ono što je važno je da se svet promenio – verovatno znatno – otkad su mnoge od ovih teorija prvi put razvijene i primenjene. Konture društvenog, ekonomskog i kulturnog života, lokalno i globalno, preoblikovane su i otvorila su se nova pitanja i arene istraživanja.

Primeri takve primene „stare” teorije na „nove” okolnosti su sledeći. Agnew (2011, 2013) se oslanjao na klasične kriminološke teorije kako bi pružio okvir za svoju analizu klimatskih promena i štete po životnu sredinu uzrokovanu svakodnevnim ponašanjem u koje se svi uključujemo. Lynch (2013) je opisao mogućnost postojanja „eko – grada”, na osnovu uvida iz klasične teorije društvene dezorganizacije Čikaške škole i njenog razvoja. Koncept eko – grada je u suštini pristup životu male zajednice zasnovan na zelenim principima i energetske, transportne i ekonomske sistemima. Linč sugerise da bi takav pristup društvenoj organizaciji mogao takođe doneti koristi poboljšanju ljudskog života smanjenjem kriminala. Tako:

U pogledu kriminaliteta, pristup eko – grada može se lako integrisati sa premisama teorije društvene dezorganizacije ... [što] sugerise da se kriminalitet češće javlja u neorganizovanim zajednicama jer tim sredinama nedostaje osećaj zajednice, efikasna neformalna društvena kontrola, i pristup resursima i efikasnim mehanizmima za mobilizaciju ljudskog kapitala. (Linč 2013: 53 – 54)

Ovaj zeleni pristup urbanom – ili bilo kom lokalnom – dizajnu životne sredine takođe može biti način preispitivanja i preusmeravanja metoda „sprečavanja zločina kroz projektovanje životne sredine”. Rane verzije prevencije kriminala, u dizajnu su često uključivali sadnju zelenila, ali obično radi označavanja prostora i zbog bodljivih odvratajućih osobina određenog grmlja, a ne zbog njihovog estetskog, civilizacijskog i umirujućeg efekta, što su sada naglasili neki istraživači (Pretti et al. 2013).

Postoje i drugi manje tradicionalni i noviji, ali ipak uticajni teorijski pravci koji se takođe mogu uzeti u obzir. Ovde se može uklopiti jedan „postmoderni zaokret”. Ovo je postavka da će, ako modernost slavi ekonomski rast, ona izračunati isplativost po životnu sredinu isključivo na osnovu toga da li se resursi životne sredine mogu sami reprodukovati ili se može pronaći više takvih resursa. Tek kada je ovaj *modus operandi* ugrožen, očuvanje postaje pitanje za korporativne i političke agende. Ovo počinje da se dešava. Alternativno, postmoderni pogled na svet u srcu ima slavljenje različitosti, pluralnosti i dostupnosti iskustvenog. Dakle, postmoderni pogled na globalne resurse treba da vrednuje neverovatnu raznolikost i plodnost prirodnog sveta i mogućnosti za zadovoljstvo koje se nude, bilo razređene i estetske, sveobuhvatne ili površne. Stoga, iako očuvanje samo po sebi možda nije postmoderna vrlina, potreba da se osigura nastavak različitosti mogla bi se posmatrati kao postmoderna nužnost (osim ako se simulakrumi ne smatraju dovoljnim ...).

Zaštita različitosti i rešavanje sukoba zasnovanih na vrednovanju pluraliteta i diverziteta takođe imaju jasan odjek sa perspektivom „mirotvorstva” u američkoj kriminologiji (Pepinski i Kuinnee 1991; Vozniak 2011), kao i Braithvaite – ovim (1989) pisanjem o sramoti i reintegraciji, oba područja rada koja podstiču dijalog i posredovanje. Priroda okruženja kao „vlasništvo” i uzrok sukoba, ili kao mesto zločina od korporativnog kriminala do maloletničkog vandalizma, ukazuje na to da su miro-

tvorstvo i reintegrativno sramoćenje vredni daljnjeg istraživanja i razvoja u zelenoj kriminologiji. Davanje glasa žrtvama takođe je ovde centralno (Hall 2013). Takvi pristupi takođe mogu na zanimljiv način odjeknuti s idejom da se promoviše izloženost prirodi kao terapijska, lekovita i resurs za reintegraciju (Pretti et al. 2013).

Postoji, međutim, relativan nedostatak teorijskog i istraživačkog zamaha u vezi sa pitanjima zelene kriminologije u jednoj oblasti koja iznenađuje, a to je u feminizmu. S obzirom na veze i poređenja koja se mogu napraviti između muškog nasilja nad prirodom i nad ženama (na primer, videti Collard with Contrucci 1988; Epstein 1993; Merchant 1980, 1996; Vachholz 2007) i uloge koju su žene imale u otporu i zagovaranju u vezi međugeneracijske i ekološke pravde (Gaarder 2013; Lane 1998), iznenađujuće je da feministička kriminologija i srodna disciplinska područja nisu odigrala snažniju ulogu u razvoju zelene kriminologije – iako radovi Sollunda (2013) i Gaarder (2011) čine ozbiljan i značajan doprinos ovoj praznini.

7. HORIZONTI: OD SVAKODNEVNOG ŽIVOTA DO BUDUĆIH IZAZOVA

Želim da radim na zaključku predstavljanjem još jedne četverostruke tipologije koja se sastoji od sledećih dimenzija (tabela 2): „zdravlje životne sredine i viktimizacija”; „Socio –ekonomija svakodnevnog ekocida”; „Globalne veze”; i „međugeneracijski i budući izazovi”. Grubo, ovo predstavljaju dimenzije prostora i vremena, od svakodnevnog života „sada” do gomilanja problema s kojima se suočavaju generacije koje će uslediti.

Tabela 2: Autorova tipologija zelene kriminologije (dimenzije prostora i vremena)

Zdravlje životne sredine i viktimizacija: Zelena šteta, zločini i uticaji na javno zdravlje Žrtve i viktimizacija	Socio – ekonomija svakodnevnog ekocida: Lokalno i globalno Konzumiranje Otpad
Globalne veze: Globalni zločini / štete / štete protiv čovečanstva i planete Pravni okvir Potreba za novom međunarodnom krivičnom klasifikacijom? Na primer, „Ekocid”	Međugeneracijski i budući izazovi: Budućnost Skeniranje horizonta

8. ZDRAVLJE ŽIVOTNE SREDINE I VIKTIMIZACIJA

Negativni uticaji na životnu sredinu mogu uticati na pojedince na način koji proizvodi mnoge „individualne” tragedije pre nego što kumulativni efekat ili nago-milani dokazi otkriju širi ili sistemski problem koji pogađa šire grupe i stanovništvo. Za razliku od mnogih zločina ili šteta, izvori i uzroci štete vezani za životnu sredinu mogu biti nevidljivi i iz tog razloga se lako može zanemariti puni obim viktimiza-

cije životne sredine (Hall 2013; Villiams 1996). Bez obzira na to, opasnost po javno zdravlje pokreće veliku regulaciju i poboljšanje životne sredine. U savremenom periodu industrijalizacije, načini na koje su rani zakonodavci pokušavali da se bave pitanjima životne sredine bili su putem zakona o javnom zdravlju ili resursima, u nekim slučajevima kroz građanske zakone, a u drugima kroz krivično pravo (Coile i Morrov 2004). Ovo poslednje je obično usmereno protiv industrijskih zagađivača koji zagađuju vazduh, vodu ili zemljište, uzrokujući opasnosti po javno zdravlje (Holder i Lee 2007).

Linch i Streteski (2001: 153 – 155) otkrivaju opasnosti i zdravstvene posledice po ljudsku populaciju povezane sa prisustvom toksičnog otpada, pesticida i dioksina u našem okruženju, globalnom i lokalnom, i pokazuju kako kriminolozi mogu „koristiti medicinske dokaze za identifikaciju toksične šteta ako drugi oblici podataka ... ne postoje”. Autori primećuju da su „proces stvaranja toksične štete pod velikim uticajem korporativnih interesa izraženih u istraživanjima sponzorisanim od strane korporacije ... i kampanjama za odnose s javnošću”. Kao što Brown (2007: 2) dokumentuje, zdravstveni problemi životne sredine se snažno osporavaju. To je zato što su slučajevi i opasnosti koje identifikuju lokalno stanovništvo, predstavnici i naučnici proizvodi procesa u srcu savremene ekonomije:

Kada su faktori okruženja predmet istraživanja, rasprave o nauci su vrlo osporavane jer dovode do potencijalnih izazova za temeljnu proizvodnju kao i distribuciju, odlaganje i regulatornu praksu našeg društva.

Na primer,

malo je verovatno da će korporacije i vladini regulatori prihvatiti uklanjanje mnogih hemikalija iz prometa ili snositi prevelike troškove otklanjanja ovih hemikalija iz životne sredine. ... korporativni interesi će se verovatno suprotstaviti istraživačkom planu koji cilja na njihove proizvode, a ne na individualnu osetljivost.

U drugom delu, Streteski i Linch (1999: 163) primećuju da su „kriminolozi sve više pokazivali interes za bavljenje pitanjima vezanim za socijalnu pravdu, a ne za usko ograničene probleme koji obuhvataju proučavanje krivičnog pravosuđa” i skreću pažnju do pojave pokreta za ekološku pravdu kasnih 1970 – ih, jer su istorijski nedovoljno zastupljene društvene grupe počele da posmatraju opasnosti po životnu sredinu u svetlu pitanja socijalne pravde, posebno tamo gde su studije u SAD – u pokazale da je daleko verovatnije da su Crnci i Latinoamerikanci više nego belci bili izloženi rizicima po životnu sredinu i opasnom otpadu, sa povezanim uticajima na zdravlje i očekivani životni vek.

Valters (2010: 181) stavlja žrtve, obespravljene u središte stvari kada piše da:

... dela eko kriminaliteta stvaraju pogubne uslove za živote lokalnog stanovništva. Zagađenje vode za piće, degradacija tla i zagađenje vazduha i zemljišta izlažu ljude (obično one u siromašnim zemljama i zemljama u razvoju) značajnim zdravstvenim rizicima ...

Zelenoj kriminologiji je stoga potrebna i ekološka viktimologija (Hall 2013; Williams 1996). Ovo je složena stvar i Vilijams s pravom dovodi u pitanje neke „kritične” tačke koje se prečesto uzimaju zdravo za gotovo: otuda „pretpostavka nemoćne žrtve i moćnog kao viktimizera može dovesti do stereotipnog gledišta” koje izostavlja priznavanje moguće viktimizacije svih. Prema Williams – u, nije uvek jasno ‘ko’ je žrtva ili po kom osnovu se zasniva ovaj status: primena ‘okvira’ ekološke pravde u jednom kontekstu ne čini ga uvek lako primenljivim u drugom (na primer, u drugoj zemlji). Za Vilijamsa (1996: 36) postoji hitna potreba „da se razvije bolje i šire razumevanje viktimizacije životne sredine i kroz njih razvije konsenzus o odnosima između normi pravde i ponekad oprečnih zahteva ljudske bezbednosti”. Ovo ostaje značajan projekat za zelenu kriminologiju i viktimologiju.

9. SOCIO – EKONOMIJA SVAKODNEVNOG EKOCIDA

Ovde su zabrinjavajući posebni postupci i ponašanja, poput prekomerne potrošnje i proizvodnje i odlaganja otpada, što čini obrazac koji bi se mogao nazvati „svakodnevni ekocid” (Agnev 2013). Mnoge aktivnosti koje su štetne za planetu proizvod su ekonomskih sila koje zahtevaju i omogućavaju takvo ponašanje. Agnev (2013) piše o svakodnevnim radnjama koje „doprinose ekocidu – ili zagađenju i uništavanju prirodnog okruženja na načine koji umanjuju njegovu sposobnost da podržava život (Jug 2009: 41)”, kao i „koje pojedinci široko i redovno izvode”; „Smatraju se prihvatljivim, čak i poželjnim”; a koje imaju „značajan uticaj na probleme životne sredine”. Dakle, previše trošimo, a zatim odbacujemo nastali otpad. Mi kvarimo zemlju na kojoj živimo, koja filtrira našu vodu i iz koje nam niče hrana, sahranjujući nepreglednu količinu otpada na dnevnoj bazi. I mi pravimo i razbacujemo đubre svuda, od nebeskog svemira i dubina okeana do naših lokalnih parkova i ulica (Groombridge 2013). Nešto od ovog otpada je biorazgradivo, mnogo toga nije; neki su relativno bezopasni osim što su jednostavno statični (fiksni i nepromenljivi), dok su neki opasni u sadašnjem i / ili budućem pogoršanom obliku.

10. GLOBALNE VEZE

Učestalost i opseg „prirodnih” katastrofa mogu se sve više oblikovati postupcima čovečanstva: klimatske promene su rezultat ljudskih uticaja na eko – sisteme, okeane i atmosferu. Obe stvari će uticati na poljoprivrednu produktivnost, a time i na dostupnost i sigurnost hrane preko granica. Kako primećuje Potter (2013: 136), „ekološka nauka pokazuje da ljudski i prirodni sistemi nisu ni odvojeni ni odvojiivi, posebno u našem globalizovanom postmodernom svetu”. Ali iako ljudi svakako zavise od našeg šireg okruženja, takođe se čini da ulazimo u antropocensko doba u kojem naša prevelika zavisnost dovodi do prekomerne eksploatacije i prekomernih uticaja.

U periodu kada su društva globalno povezana kao nikada do sada, slede pitanja o tome da li međunarodni i/ili nacionalni zakoni mogu obezbediti zaštitu životne sredine od ekscesa čovečanstva. Mogu li se „životnoj sredini” priuštiti „prava” koja

bi mogla biti osnova takve zaštite? Cullinan (2010: 144) i drugi su primetili da su, u poslednjih nekoliko decenija, upućeni neki pozivi „pravnim sistemima da učine evolutivni skok napred priznavanjem zakonski primenljivih prava na prirodu i ljudska bića”. Cullinan ovo delo naziva „evolucijom zemaljske jurisprudencije” i citira, između ostalog, Berrija (1999: 161) koji je tvrdio da: „potrebna nam je sudska praksa koja bi obezbedila zakonska prava geoloških i bioloških, kao i ljudske komponente zemaljske zajednice. Pravni sistem isključivo za ljude nije realan”. Međutim, raspravlja se o tome šta je „realno” i osporava se ideja o pripisivanju prava životinjama i drugim oblicima neljudskog života. Međuzavisnost čovečanstva i prirode negira se kada je to nezgodno.

11. MEĐUGENERACIJSKI I BUDUĆI IZAZOVI

Skicirajući osnove teorije međugeneracijske ekološke pravde, Veston (2012: 261) tvrdi da zajednicu čovečanstva kolektivno čine generacije sadašnjosti, prošlosti i budućnosti, sa srodnom implikacijom da prava i obaveze takođe važe i za ovaj dugi međugeneracijski lanac: „Na ovaj način, ‘zajedničko nasleđe’ zemljinih prirodnih resursa, sistema slatke vode, okeana, atmosfere i svemira pripada svim generacijama u međuvremenskom partnerstvu”. Prema ovom gledištu, i pragmatične reforme zakona i upravljanja, kao i radikalnije revizije, trebale bi se temeljiti na priznavanju i poštovanju međuzavisnosti eko – sistema i principu međugeneracijske pravičnosti.

Možda u nekim aspektima istovremeno pragmatičan i radikaln, Higgins (2010; Higgins et al. 2013: 256 – 263) predlaže zakon o ekocidu kao „zločin protiv mira”, definisan kao „veliko oštećenje, uništenje ili gubitak ekosistema date teritorije, bilo ljudskim posredstvom ili iz drugih razloga, do te mere da je uživanje mirnog stanovništva te teritorije ozbiljno smanjeno”. Ovo je zakon čiji je cilj zaštita planete sada kako bi bila u održivom i zdravom stanju za one koji je nasleđuju. Izazov je pronaći načine za implementaciju takvih vizija pravde i zakona.

ZAKLJUČAK

Problemi sa životnom sredinom vezani za crpljenje resursa, gubitak određenih vrsta, trgovina divljih životinja, zagađenje vazduha, hrane i vode i slično, svakodnevno su tema formalnih i neformalnih istraživanja, rasprava, mehanizama regulacije i pronalaženja rešenja. Političke grupe i aktivisti debatuju, zalažu se i preispituju pitanja vezana za životnu sredinu. Pojmovi osporavanje i kontradiktornost su slični (Brisman 2002.), tako da je međunarodno priznato Međuvladino veće o klimatskim promenama (2013) došlo svojim radom do seta zaključaka; drugo telo nevladini Međunarodni panel o klimatskim promenama, sponzorisan od strane Hartland instituta kao deo misije da otkrije, razvije i promoviše rešenje slobodnog tržišta za socijalne i ekonomske probleme,³ došlo je do suprotnih zaključaka.

Problemi stabilnosti i nestabilnosti, životne sredine, očuvanja životinjskih vrsta i upravljanje prirodnom sredinom su naučne prirode, ali su takođe, politička pitanja.

3 <http://heartland.org/about>

Ona su od globalnog značaja. Ali upravo zbog ovoga postoji pretrpan politički prostor gde se mnogi takmiče usvajajući različite taktike i za pristup različitim nivoima resursa, grupe protiv aktivista podržane od strane korporacija, grupe za zaštitu životne sredine koje usvajaju pozicije koje smatraju ekstremnim ili kontraverznim, novi socijalni pokret, alternativni načini života i političke grupe srednjeg ranga, sve podržavaju kampanje za zaštitu i očuvanje i pružaju otpor projektima razvoja i tako dalje.

Približava se onome što neki naučnici nazivaju našim ugrožavanjem opstanka planete, granica koju smo već prešli ili se približava mogućnostima planete da se izbori jednom kad devet granica (klimatske promene, gubitak biodiverziteta, biogeohemijski ciklus, opadanje pH vrednosti vode okeana, konzumacija vode, upotreba zemljišta, stanjivanje ozonskog omotača, zagađenje čestica atmosfere, hemijsko zagađenje) bude pređeno načinjenom štetom (Rockstrom et al. 2009). Mnogo toga mora da se promeni i dovede u pitanje, ako bismo da reagujemo na predstojeću situaciju. Kriminologija koja se zalaže za zaštitu sredine može na svoj način da pruži doprinos. Kako god da nazivamo tu kriminologiju, moramo stvoriti ubedljive dokaze i argumente i zanemariti granice da bi se napravile veze među disciplinama. Konačan cilj mora biti da se utiče na politiku i praksu u okviru pretrpanog političkog prostora.

LITERATURA

- Agnew R (2011) Dire forecast: A theoretical model of the impact of climate change on crime. *Theoretical Criminology* 16(1): 21– 42.
- Agnew R (2013) The ordinary acts that contribute to ecocide: A criminological analysis. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: 58 – 72 . London: Routledge.
- Beck U (1992) *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Beirne P (1995) The use and abuse of animals in criminology: A brief history and current review. *Social Justice* 22(1): 5 – 31.
- Beirne P (2009) *Confronting Animal Abuse: Law, Criminology, and Human – Animal Relationships*. Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield.
- Beirne, P, Brisman, A, Sollund, R and South, N (eds) 2018 ‘Green Criminology – Twentieth Anniversary special issue’, *Theoretical Criminology*, 22, 3.
- Beirne P and South N (eds) (1998) For a Green Criminology, special issue of *Theoretical Criminology* 2(2).
- Beirne, P (2021) ‘Wildlife Trade and COVID-19: Towards a Criminology of Anthropogenic Pathogen Spillover’, *The British Journal of Criminology*, 61, 3: 607 – 626.
- Berry T (1999) *The Great Work: Our Way into the Future*. New York: Bell Tower.
- Bottoms A (2012) Developing socio-spatial criminology. In Maguire R, Morgan R and Reiner R (eds) *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford: Oxford University Press.
- Braithwaite J (1989) *Crime, Shame and Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brisman A (2012) The cultural silence of climate change contrarianism. In White R (ed) *Climate Change from a Criminological Perspective*. New York: Springer.
- Brisman A and South N (2013a) Resource wealth, power, crime and conflict. In Walters R, Westerhuis D and Wyatt T (eds) *Debates in Green Criminology: Power, Justice and Environmental Harm*: 57 – 71. London: Palgrave.

- Brisman A and South N (2013b) For a green – cultural criminology. *Crime, Media, Culture*, 9(2): 115 – 135.
- Brisman A and South N (2014) *Green Cultural Criminology: Constructions of Environmental Harm, Consumerism, and Resistance to Ecocide*. London: Routledge.
- Brisman, A and South, N (2018) 'Perspectives on wildlife crime: the convergence of 'green' and 'conservation' criminologies' pp. 17 – 37 in W. Moreto (ed) *Wildlife Crime: From Theory to Practice*, Philadelphia: Temple University Press.
- Brisman, A and South, N (eds) (2020) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*, Abingdon: Routledge (2nd edition).
- Brown P (2007) *Toxic Exposures: Contested Illnesses and the Environmental Health Movement*. New York: Columbia University Press.
- Carrabine E, Cox P, Fussey P, Hobbs D, South N, Thiel D and Turton J (2014) *Criminology: A Sociological Introduction*, 3rd edn. London and New York: Routledge.
- Clark R (2009) Environmental disputes and human rights violations: A role for criminologists. *Contemporary Justice Review*. 12(2): 129 – 146.
- Clifford M (ed.) (1998) *Environmental crime: Enforcement, Policy and Social Responsibility*. Gaithersburg, MD: Aspen.
- Collard A with Contrucci J (1988) *Rape of the Wild: Man's Violence Against Animals and the Earth*. London: Women's Press.
- Coyle S and Morrow K (2004) *The Philosophical Foundations of Environmental Law: Property, Rights and Nature*. Oxford: Hart.
- Cullinan C (2010) *Earth jurisprudence: from colonization to participation*. In Worldwatch Institute (eds) *State of the World 2010 – Transforming Cultures*: 143 – 148. Available at www.worldwatch.org/bookstore/publication/state-world-2010-transforming-cultures (accessed 17 March 2014).
- De Prez P (2000) Excuses, excuses: The ritual trivialisation of environmental prosecutions. *Journal of Environmental Law* 12(1): 65 – 77.
- Downes D and Rock P (2011) *Understanding Deviance: A Guide to the Sociology of Crime and Rule – Breaking*. Oxford: Oxford University Press.
- Edwards SM, Edwards TD and Fields C (eds) (1996) *Environmental Crime and Criminality: Theoretical and Practical Issues*. New York, NY: Garland.
- Eliason S (2003) Illegal hunting and angling: The neutralization of wildlife law violations. *Society and Animals: Journal of Human-Animal Studies* 11. Available at <http://www.societyandanimalsforum.org/sa/sa11.3/eliason.shtml> (accessed 17 March 2014).
- Eman K, Mesko G and Fields CB (2009) Crimes against the environment: Green criminology and research challenges in Slovenia. *Varstvoslovje: Journal of Criminal Justice and Security* 11(4): 574 – 592.
- Environmental Investigation Agency (various) Reports available at <http://www.eia-international.org/category/reports> (accessed 9 May 2014).
- Epstein B (1993) Ecofeminism and grass – roots environmentalism in the United States. In Hofrichter R (ed) *Toxic Struggles: The Theory and Practice of Environmental Justice*: 144 – 52. Philadelphia, PA: New Society Publishers.
- Ericson R and Carrier K (1994) The fragmentation of criminology. In Nelken D (ed). *The Futures of Criminology*. London: Sage.
- Ferrell J (2013) Tangled up in green: Cultural criminology and green criminology. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: 349 – 364. London: Routledge.

- Gaarder E (2011) *Women and the Animal Rights Movement*. Piscataway, NJ: Rutgers University Press.
- Gaarder E (2013) Evading responsibility for green harm: State – corporate exploitation of race, class, and gender inequality. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: 272 – 281. London: Routledge.
- Gibbs C, Gore M, McGarrell E and Rivers III L (2010) Introducing conservation criminology: Towards interdisciplinary scholarship on environmental crimes and risks. *British Journal of Criminology* 50(1): 124 – 144.
- Giddens A (1991) *Modernity and Self – Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Goyes D, South N, Abaibira M, Baicué P, Cuchimba A and Ramos Ñeñetofe D (2021) ‘The erosion of a way of life and memory: genocide and ecocide in four Colombian Indigenous communities’, *British Journal of Criminology*, Online. <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa109>.
- Groombridge N (2013) Matter all over the place: Litter, criminology and criminal justice. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: 394–408 . London: Routledge.
- Hall M (2013) *Victims of Environmental harm: Rights, Recognition and Redress under National and International Law*. London: Routledge.
- Halsey M and White R (1998) Crime, ecophilosophy and environmental harm. *Theoretical Criminology* 2(3): 345 – 372.
- Higgins P (2010) *Eradicating Ecocide: Laws and Governance to prevent the Destruction of our Planet*. London: Shephard – Walwyn.
- Higgins P, Short D and South N (2013) Protecting the planet: A proposal for a law of Ecocide. *Crime, Law and Social Change* 59(3): 251– 266.
- Holder J and Lee M (2007) *Environmental Protection, Law and Policy*, 2nd edn. Cambridge: Cambridge University Press.
- Human Rights Watch (2010) *Lives in the Balance: The Human Cost of Environmental Neglect*. Available at http://www.hrw.org/sites/default/files/related_material/2013_Lives%20in%20Balance%20environment_brochure_lowres.pdf (accessed 17 March 2014).
- Hunt A (1993) *Explorations in Law and Society*. London: Routledge.
- IFAW (2012) *NGO cooperation is essential to Interpol’s environmental crime programme*. International Fund for Animal Welfare, 23 October. Available at <http://www.ifaw.org/united-states/news/ngo-cooperation-essential-interpol%E2%80%99s-environmental-crime-programme> (accessed 17 March 2014).
- Intergovernmental Climate Change Panel (2013) Working Group I Contribution to the IPCC Fifth Assessment Report Climate Change 2013: *The Physical Science Base: Summary for Policymakers*. 27 September 2013.
- Koser Wilson N (1999) Eco – critical criminology – an introduction. *Criminal Justice Policy Review* 10(2): 155 – 160.
- Lane P (1998) Ecofeminism meets criminology. *Theoretical Criminology* 2(2):235 – 48.
- Lynch M (1990) The greening of criminology: A perspective on the 1990s. *The Critical Criminologist* 2(3): 1– 4, 11–12.
- Lynch M (2013) Reflections on green criminology and its boundaries: Comparing environmental and criminal victimization and considering crime from an eco – city per-

- spective. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*:43 – 57. London: Routledge.
- Lynch M and Stretesky P (2001) Toxic crimes: Examining corporate victimization of the general public employing medical and epidemiological evidence. *Critical Criminology*, 10(2): 153 – 72.
- Lynch M and Stretesky P (2003) The meaning of green: Towards a clarification of the term green and its meaning for the development of a green criminology. *Theoretical Criminology* 7(2): 217 – 238.
- Lynch M and Stretesky P (2007) Green criminology in the United States. In Beirne P and South N (eds) *Issues in Green Criminology*:248 – 269. Cullompton: Willan.
- Merchant C (1980) *The Death of Nature: Women, Ecology and the Scientific Revolution*. New York: Harper Collins.
- Merchant C (1996) *Earthcare: Women and the Environment*. New York: Routledge.
- Mooney J (2013) Finding a political voice: The emergence of critical criminology in Britain. In DeKeseredy W and Dragiewicz M (eds) *Routledge Handbook of Critical Criminology*:13 – 31. London: Routledge.
- Nurse A (2013) *Animal Harm: Perspectives on Why People Harm and Kill Animals*. Farnham: Ashgate.
- Passas N (2005) Lawful but awful: 'Legal corporate crimes'. *Journal of Socio-Economics* 34(6): 771 – 786.
- Pečar J (1981) Ekološka kriminaliteta in kriminologija. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 34: 33 – 45. [See Eman, Mesko and Fields 2009].
- Pepinsky H and Quinney R (eds) (1991) *Criminology as Peacemaking*. Bloomington: Indiana University Press.
- Plummer K (1979) Misunderstanding labelling perspectives. In Downes D and Rock P (eds) *Deviant Interpretations: Problems in Criminological Theory*: 85 – 121. Oxford: Martin Robertson.
- Potter G (2013) Justifying 'green' criminology: values and 'taking sides' in an ecologically informed social science. In Cowburn M, Duggan M, Robinson A and Senior, P (eds) *The Value(s) of Criminology and Criminal Justice*: 125–141. Bristol: Policy Press.
- Potter G (2014 / in press) The criminogenic effects of environmental harm: bringing a 'green' perspective to mainstream criminology. In Spapens T, White R and Kluin, M (eds) *Environmental Crime and its Victims: Perspectives within Green Criminology*: Farnham: Ashgate.
- Pretty J, Wood C, Hine R and Barton J (2013) Nature for rehabilitating offenders and facilitating therapeutic outcomes for youth at risk. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: 184 – 196. London: Routledge.
- Rockström J, Steffen W, Noone K, Persson Å, Chapin FS, Lambin EF, Lenton TM, Scheffer M and Folke C (2009) A safe operating space for humanity. *Nature* 461(7263): 472 –475.
- Rodríguez Goyes, D, Mol, H, Brisman, A and South, N (eds) (2017) *Environmental Crime in Latin America: The theft of nature and the poisoning of the land*, London: Palgrave.
- Rodríguez Goyes, D and South, N (2017) 'Green criminology before 'Green Criminology': amnesia and absences', *Critical Criminology*, 25, 2: 165 – 181.
- Smart C (1990) Feminist approaches to criminology or postmodern woman meets atavistic man. In Gelsthorpe L and Morris A (eds) *Feminist Perspectives in Criminology*:70 – 84. Buckingham: Open University Press.

- Sollund R (2008) Causes for speciesism: Distance, difference and denial. In Sollund R (ed) *Global Harms*: 109 – 129. New York: Nova Science Publishers.
- Sollund R (2013) The victimisation of women, children and non – human species through trafficking and trade — Crimes understood through an ecofeminist perspective. In South N and Brisman A (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: pp. 448. London: Routledge.
- Shover N and Routh N (2005) Environmental crime. In Tonry M (ed) *Crime and Justice*: 321 – 371. Chicago: University of Chicago Press.
- South N (1998a) A green field for criminology? A proposal for a perspective. *Theoretical Criminology* 2(2): 211– 234.
- South N (1998b) Corporate and state crimes against the environment: Foundations for a green perspective in European criminology. In Ruggiero V, South N and Taylor I (eds) *The New European Criminology*: 443–461. London: Routledge.
- South N (2009) Ecocide, conflict and climate change: challenges for criminology and the research agenda in the 21st century. In Kangaspunta K and Marshall I (eds) *EcoCrime and Justice*: 38 – 53. Rome: UNICRI.
- South N and Beirne P (eds) (2006) *Green Criminology*. Aldershot: Dartmouth.
- South N and Brisman A (2012) Critical green criminology, environmental rights and crimes of exploitation. In Winlow S and Atkinson R (eds) *New Directions in Crime and Deviance*. London: Routledge.
- South N and Brisman A (eds) (2013) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*. London: Routledge.
- South N, Brisman A and Beirne P (2013) A Guide to a Green Criminology. In N. South and A. Brisman (eds) *The Routledge International Handbook of Green Criminology*: 27 –42. London: Routledge.
- South N, Brisman A and McClanahan B (2014) Green Criminology. In R. Wright (ed) *Oxford Bibliographies in Criminology*. New York: Oxford University Press.
- South N and R White (2014) The antecedents and emergence of a ‘Green’ criminology’. In Agnew R (ed) 2013 Annual Meeting Presidential Papers – Selected Papers from the Presidential Panels: *Expanding the Core: Neglected Crimes, Groups, Causes and Policy Approaches*, Available at: https://asc41.com/Annual_Meeting/2013/Presidential%20Papers/2013_Presidential_Papers.html (accessed 9 May 2014).
- South N and Wyatt T (2011) Comparing illicit trades in wildlife and drugs: An exploratory study. *Deviant Behavior* 32(1): 1– 24.
- Stretesky P and Lynch M (1999) Corporate environmental violence and racism. *Crime, Law and Social Change*. 30(2): 163 – 84.
- Sumner C (1994) *The Sociology of Deviance: An Obituary*. Buckingham: Open University Press.
- Taylor I, Walton P and Young J (1973) *The New Criminology*. London: Routledge.
- Wachholz S (2007) At risk: Climate change and its bearing on women’s vulnerability to male violence. In Beirne P and South N (eds) *Issues in Green Criminology: Confronting harms against environments, humanity and other animals*: 161 – 85. Cullompton: Willan.
- Walters R (2004) Criminology and genetically modified food. *British Journal of Criminology* 44(2): 151 – 167.
- Walters R (2006) Crime, bio – agriculture and the exploitation of hunger. *British Journal of Criminology* 46(1): 26 – 45.

- Walters R (2010) Eco crime. In Muncie J, Talbot D and Walters R (eds) *Crime: Local and Global*: 173 – 208. Cullompton: Willan.
- Weston B (2012) The theoretical foundations of intergenerational ecological justice: An overview. *Human Rights Quarterly* 34.
- White R (1998) Environmental criminology and Sydney water. *Current Issues in Criminal Justice*. 10(2): 214 – 219.
- White R (2009) *Environmental Crime: A Reader*. Cullompton: Willan.
- White R (2008) *Crimes against Nature: Environmental Criminology and Ecological Justice*. Cullompton: Willan.
- White R (2010) Globalisation and environmental harm. In White R (ed), *Global Environmental Harm: Criminological Perspectives*: 3 – 19. Cullompton: Willan.
- White R and Heckenberg D (2014) *Green Criminology: An Introduction to the Study of Environmental Harm*. London: Routledge.
- Williams C (1996) Environmental victims: An introduction. In Williams C (ed) *Environmental Victims*, special issue of *Social Justice* 23(4): 1 – 6.
- Wozniack J (2011) *The rise of green criminology: Implications for Peacemaking criminology*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Society of Criminology, November, Washington, DC.
- Wyatt T (2013) *Wildlife Trafficking: A Deconstruction of the Crime, the Victims and the Offenders*. Basingstoke: Palgrave.

(Prevela: Aleksandra Cerepnalković)

*Nigel South**
University of Essex

GREEN CRIMINOLOGY: – REVISITING – REFLECTIONS, CONNECTIONS, HORIZONS

SUMMARY

This paper traces aspects of the development of a ‘green’ criminology. It starts with personal reflections and then describes the emergence of explicit statements of a green criminological perspective. Initially these statements were independently voiced in different parts of the world but they reflected shared concerns. These works have found unification as a ‘green’, ‘eco – global’ or ‘conservation’ criminology. The paper reviews the classifications available when talking about not only legally – defined crimes but also legally perpetrated harms, as well as typologies of such harms and crimes. It then looks at the integration of ‘green’ and ‘traditional’ criminological thinking before briefly exploring four dimensions of concern for today and the future.

Key words: Green criminology, theory and typologies, crimes and harms, victims, intergenerational ecological justice.

* Professor, n.south@essex.ac.uk.